

ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูป¹

ว่าที่ ร.ต.ชินวัฒน์ บุญสุวรรณ²

จากการศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เกี่ยวกับนิติกรรม, หนี้ และสัญญา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูป ซึ่งเหตุผลตามหมายเหตุในการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 คือ “โดยที่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ในขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ” แต่ปรากฏว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้ผิคนัดไม่ชำระหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูป และหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีย้ายไปอยู่ภูมิลำเนาไม่ยอมชำระหนี้ค่าไฟฟ้าแล้ว การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในฐานะเป็นผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ผู้ขอใช้บริการจากการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า จะต้องดำเนินคดีต่อผู้บริโภค เพื่อเรียกร้องให้ชำระหนี้ค่าไฟฟ้า โดยอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 พร้อมกับนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาประกอบในการฟ้องคดีด้วยแล้ว ผู้ศึกษาเห็นว่ายังมีช่องว่างของกฎหมายอยู่ที่ทำให้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงหรือหลบหนีไม่ยอมชำระหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูปได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นอกจากปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีปัญหาอื่นอยู่อีกหลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล การดำเนินคดีต่อผู้บริโภคในเขตอำนาจศาล ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17 “ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว” ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับเจตนาธรรมที่จะช่วยคุ้มครองต่อผู้บริโภค เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบธุรกิจเอาเปรียบในทางการค้า แต่กลายเป็นปัญหาที่ว่าเมื่อผู้บริโภคเป็น

---

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูป โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ สุเมธ จานประดับ และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลิล ลีรพิฑูร

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดลพบุรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้คิดค้นไม่ชำระหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูปเสียเอง จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องดำเนินการฟ้องคดีในเขตอำนาจศาล โดยการใช้บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมาบังคับใช้ต่อผู้บริโภคที่คิดค้นไม่ชำระหนี้ตามสัญญาสำเร็จรูป ในกรณีที่ใช้ไฟฟ้าได้ทำสัญญาสำเร็จรูป เพื่อขอใช้บริการกระแสไฟฟ้าประเภทบ้านอยู่อาศัยหรือขอใช้ไฟชั่วคราว จึงทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจจะต้องยื่นฟ้องต่อผู้บริโภคที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำนาจของศาลดังกล่าวได้เพียงแห่งเดียวตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 เท่านั้น ไม่สามารถเสนอคำฟ้องในภูมิลำเนาหรือที่ตั้งสำนักงานของผู้ประกอบการธุรกิจ หรือที่เกิดมูลเหตุแห่งคดี หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคได้

จากการศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับเขตอำนาจ จะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 4 “เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(1) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่”

ซึ่งมาตราดังกล่าวช่วยทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถดำเนินคดีต่อผู้ใช้ไฟฟ้ารายใหญ่ในกรณีทำสัญญาซื้อขายไฟฟ้า (หากฟ้องคดีบริโภค จะฟ้องตามคำร้องขอใช้ไฟฟ้าที่มีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูป) เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของตน ผู้ศึกษาเห็นว่าหากสามารถฟ้องคดีผู้บริโภคในเขตอำนาจศาลในมูลคดีที่เกิดขึ้นได้นั้น จะช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าได้ดียิ่งขึ้น

ประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/34 “สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้มีกำหนดอายุความสองปี

(1) ผู้ประกอบการค้าหรืออุตสาหกรรม ผู้ประกอบหัตถกรรม ผู้ประกอบศิลปอุตสาหกรรม หรือช่างฝีมือ เรียกเอาค่าของที่ได้ส่งมอบ ค่าแรงงานที่ได้ทำ หรือค่าดูแลกิจการของผู้อื่น รวมทั้งเงินที่ได้ออก ทดรองไป เว้นแต่เป็นการที่ได้ทำเพื่อกิจการของฝ่ายลูกหนี้นั่นเอง”

มาตรา 193/34 (1) ข้างต้นนั้น ถือว่าเป็นปัญหาอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการจำหน่ายหนี้สูญไป ซึ่งตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา บุคคลมีเสรีภาพที่จะทำสัญญาผูกมัดตนเองได้ การจำกัดเสรีภาพของบุคคลจะเกิดขึ้น ได้ก็ด้วยการใช้เสรีภาพของบุคคลนั้น ข้อมมีสิทธิและเสรีภาพในการทำสัญญา ซึ่งเป็นหลักที่ก่อให้เกิดหนี้ในเรื่องที่เกี่ยวกับสัญญา เพราะคู่สัญญามีเสรีภาพและอิสระที่จะทำสัญญานั้นหรือไม่ก็ได้หรือถ้าเห็นว่าถูกเอารัดเอาเปรียบมากกว่าหนี้ของอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมก็ต้องถือเท่ากับว่าคู่สัญญาเห็นว่ายุติธรรมแล้ว³ เมื่อผู้ใช้ไฟฟ้ามีอิสระในการทำคำร้องขอใช้กระแสไฟฟ้า ทำให้หนี้ค่าไฟฟ้าเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการใช้กระแสไฟฟ้า เพื่อดำรงชีวิตของตน หากได้มีการคิดค้นไม่ชำระหนี้ค่าไฟฟ้าหรือการที่ลูกหนี้ไม่ทำการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ทั้งที่หนี้ยังอยู่ในวิสัยที่จะ

³สุภาพร ราชเสน, ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูป : กรณีศึกษาสัญญาค้ำประกันของสถาบันการเงิน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557, หน้า 24.

ทำการชำระหนี้ได้⁴ ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก ย่อมมีเสี่ยงที่หนี้จะขาดอายุความสูง ประกอบกับความยุ่งยากในการดำเนินคดีโดยอาศัยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ด้วยแล้ว จึงส่งผลทำให้เกิดการจำหน่ายหนี้สูญ ซึ่งเป็นรายได้ส่วนหนึ่งของรัฐ

ประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาสำเร็จรูป การทำคำร้องขอใช้ไฟฟ้านั้น ถือว่าเป็นการทำนิติกรรมสัญญาแบบหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 149 ซึ่งการทำคำร้องขอใช้ไฟฟ้าจะกระทำระหว่างการใช้ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกับผู้ขอใช้ไฟฟ้า โดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล โดยการใช้ไฟฟ้าจะมีหน้าที่บริการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ผู้ขอใช้ไฟฟ้าได้รับประโยชน์จากการใช้กระแสไฟฟ้า ซึ่งคำร้องดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540 มาตรา 3 ซึ่งเป็นสัญญาอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคใช้เพื่อดำเนินกิจการทางการค้าและบริการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้กับผู้ขอใช้ไฟฟ้า

ประเด็นปัญหา คือ เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว ปรากฏว่าคู่สัญญามีได้ก่อให้เกิดหนี้ค่าไฟฟ้า แต่เป็นบุคคลภายนอกได้ก่อหนี้ค่าไฟฟ้าเสียเอง จึงเป็นเหตุทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูปต่อบุคคลภายนอกได้ อีกทั้งหากผู้ใช้ไฟฟ้าได้เสียชีวิตลงแล้ว ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถติดตามหนี้ค่าไฟฟ้าเอาต่อบุคคลภายนอกได้หรือไม่สามารถติดตามได้ว่าบุคคลใดเป็นผู้ก่อหนี้ค่าไฟฟ้าด้วยแล้ว จึงเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่สามารถบังคับเอาต่อบุคคลภายนอกที่มีใช้คู่สัญญา เพื่อบังคับให้ชำระหนี้ค่าไฟฟ้าได้

ซึ่งปัญหาดังกล่าว ตามหลักเรื่องความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงเจตนา เป็นทฤษฎีที่พบอยู่ในระบบประมวลกฎหมายมากกว่าในระบบจารีตประเพณี แต่ถ้าเป็นระบบประมวลกฎหมายยอมรับทฤษฎีเรื่องความยินยอมในสัญญา กรณีบุคคลภายนอกยินยอมชำระหนี้ตามสัญญาสำเร็จรูป เจ้าหนี้ก็สามารถใช้สิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ได้ ดังจะเห็นได้จากสภานิติบัญญัติกฎหมายบทหนึ่ง ที่กล่าวว่า “สัญญาที่สร้างขึ้นโดยสมบูรณ์ย่อมมีผลบังคับ” หรือ “สัญญาต้องเป็นสัญญา” กล่าวคือ สัญญาที่จะก่อให้เกิดหนี้ทางกฎหมายได้ต้องมาจากความยินยอมของกลุ่มระหว่างการใช้ไฟฟ้าส่วนภูมิภาคกับบุคคลภายนอก ซึ่งกฎหมายก็ได้ให้อำนาจหน้าที่ในอันที่จะบังคับให้เป็นไปตามเจตนาของกลุ่ม แต่ต้องเป็นความยินยอมของบุคคลภายนอกฝ่ายเดียวเท่านั้น⁵

ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีหนี้ค่าไฟฟ้าตามสัญญาสำเร็จรูป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถดำเนินคดีได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาจึงได้มีข้อเสนอแนะให้มีแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมหรือออกข้อกฎหมายใหม่ในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

⁴ศนันท์กรณ์ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้), กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555, หน้า 210.

⁵ไชยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 81.

1. ปัญหาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล การเสนอคำฟ้องในคดีผู้บริโภคนั้น จะไม่สามารถเสนอคำฟ้องใน มูลเหตุแห่งหนี้ดังกล่าวได้ ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการเสนอคำฟ้องในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณามาตรา 4 นั้น จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องเขตอำนาจศาลเลย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการ แก้ไขเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17

เดิมบัญญัติว่า “ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียง แห่งเดียว”

แก้ไขใหม่เป็น “ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริโภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลและ มูลเหตุแห่งคดีที่เกิดในเขตอำนาจศาลนั้นได้”

2. ปัญหาเกี่ยวกับอายุความ ผู้ศึกษาได้ศึกษาความเป็นมาของประมวลกฎหมายแพ่งว่าด้วยอายุความ มาตรา 193/34(1) แล้ว พบว่ามาตรานี้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2468 ซึ่งมีระยะเวลาเกือบ 100 ปี กล่าวคือ มาตราดังกล่าวไม่เคยถูกแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนระยะเวลาสิทธิเรียกร้องให้มีอายุความสองปีแต่อย่างใด ถือว่า มาตรานี้ได้ล้าสมัยมานานมากแล้ว เนื่องจากมีเทคโนโลยีใหม่มีการทำสัญญาซื้อขายในรูปแบบออนไลน์ อันมีลักษณะเป็นสัญญาสำเร็จรูปได้ง่ายขึ้น หมายความว่า เมื่อเกิดสัญญาขึ้นแล้ว หนีก็ย่อมเกิดขึ้นได้ง่าย เช่นกัน หากไม่สามารถติดตามหนี้ได้แล้ว สิทธิเรียกร้องย่อมขาดอายุความ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ เห็นควรมีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/34(1) มีรายละเอียดดังนี้

เดิมบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้มีกำหนดอายุความสองปี”

แก้ไขเพิ่มเติมใหม่เป็น “สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้มีกำหนดอายุความสามปี”

3. ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาสำเร็จรูป เมื่อผู้ศึกษาได้ศึกษากฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามสัญญากรณี บุคคลภายนอกเป็นผู้กระทำผิดตามสัญญาแล้ว ปรากฏว่าต้องเป็นกรณีที่บุคคลภายนอกจะได้แสดงเจตนา ถือเอาประโยชน์ตามสัญญาสำเร็จรูป ยินยอมชดใช้หนี้ค่าไฟฟ้าเท่านั้น ซึ่งต้องพิจารณาถึงการแสดงเจตนา เป็นหลัก เพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบตามสัญญาสำเร็จรูปของบุคคลภายนอก หากบุคคลภายนอกปฏิเสธความรับ ผิดตามสัญญาที่ตนได้ก่อหนี้ค่าไฟฟ้าเอาไว้แล้ว ย่อมไม่มีกฎหมายใดที่จะบังคับเอากับบุคคลภายนอกให้รับ ผิดตามสัญญาจากการกระทำดังกล่าวได้

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะเห็นควรมีการออกกฎหมายมารับรองในกรณีบุคคลภายนอกได้มี ส่วนได้เสียหรือได้รับประโยชน์ ซึ่งมีได้เป็นคู่สัญญาสำเร็จรูปนั้น จะต้องรับผิดชอบตามสัญญานั้นด้วย เพื่อ ป้องกันไม่ให้บุคคลภายนอกฉวยโอกาสที่จะได้รับประโยชน์และต้องรับผิดชอบหนี้ค่าไฟฟ้าที่ตนเป็นผู้ ก่อให้เกิดหนี้ตามสัญญาสำเร็จรูปต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยสัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

ศันท์ภรณ์ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้), กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2555.

สุภาพร ราธิเสน, ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาสำเร็จรูป : กรณีศึกษาสัญญาค้ำประกันของ สถาบันการเงิน, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557.